

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบัน พัฒนามาจากการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้วางรากฐานการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยในส่วนกลางมีการจัดการ โครงสร้างการบริหารตามหน้าที่ในรูปกระทรวงแทนการจัดตามพื้นที่ตั้งแต่โบราณ ในส่วนภูมิภาคได้ปรับปรุงกลไกการบริหารราชการใหม่ให้สามารถกระชับอำนาจการปกครองสู่ศูนย์กลาง และแผ่ขยายพระราชอำนาจของส่วนกลางครอบคลุมหัวเมืองและประเทศราชได้อย่างชัดเจน โดยนำเอาระบบเทศาภิบาลมาใช้ อันเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในทุกวันนี้ มีการแต่งตั้งคนจากส่วนกลางไปดำรงตำแหน่งยังหัวเมืองต่างๆ และจัดโครงสร้างการบริหารในรูปมณฑล นอกจากนี้ยังทรงริเริ่มให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมในการบริหารท้องถิ่น ในรูปสุขาภิบาลขึ้นในเขตราชธานีก่อนที่จะขยายไปยังหัวเมืองต่าง ๆ (โกวิท พวงงาม, 2543 : 78)

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งได้จัดรูปแบบการปกครองออกเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน จึงเป็นการปกครองท้องที่ที่ใช้หลักการของประชาธิปไตย คือมีผู้ปกครองหมู่บ้านที่มาจาก การเลือกตั้ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้านในการดูแลความสงบเรียบร้อยและพัฒนาหมู่บ้านทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (ดำรง สุนทรสารทูล, 2526 : 6-9) หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดเป็นสังคมขนาดเล็กแต่เป็นจำนวนมาก เป็นพื้นฐานการปกครองของประเทศ ประเทศจะเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการปกครองระดับหมู่บ้าน ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านจะต้องอยู่ดีกินดี มีความก้าวหน้า มีระเบียบวินัย เพราะหมู่บ้านเป็นจุดเริ่มต้นของประเทศ ดังนั้น การปกครองประเทศให้บรรลุ เป้าหมายดังกล่าวในปัจจุบันจะต้องเริ่มต้นที่หมู่บ้านก่อน (กรมการปกครอง, 2529 : 12-16) และการปกครองหมู่บ้านให้บรรลุผลนั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญยิ่ง

ประการหนึ่งคือ ผู้นำหมู่บ้าน เพราะถ้าหากหมู่บ้านมีผู้นำที่ดีย่อมจะนำพาชุมชนพัฒนาไปในทางที่ดี แต่ถ้าชุมชนมีผู้นำไม่ดี ก็จะทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาไม่เจริญเท่าเทียมกับชุมชนอื่น ๆ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2527 : 15)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้นำหมู่บ้านคือผู้ที่มีความสำคัญเพราะอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จากพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 (ฉบับที่ 4) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2510 ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไว้ 19 ข้อ พอสรุปได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านที่ดีจะต้องนำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ให้การส่งเสริมสนับสนุนในกิจกรรมของประชาชนที่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมส่วนรวมในทุกๆด้าน สามารถปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เกิดความสงบสุข (พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2510. 13-15) ซึ่งผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้นำที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย โดยเป็นนักปกครองท้องถิ่นและจะต้องเป็นนักพัฒนาท้องถิ่นด้วย การปฏิบัติหน้าที่เพื่อพัฒนาหมู่บ้านนั้น ผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้ที่จะประสานงานกับทางราชการได้มากกว่าผู้นำประเภทอื่น เพราะเป็นผู้นำที่ใกล้ชิดกับประชาชน โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง และเป็นผู้เสนอความต้องการของชาวบ้านเพื่อขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลและผู้นำหมู่บ้านจะมีความสัมพันธ์กับประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้นการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำหมู่บ้านตามความประสงค์ของตนเองเพื่อให้สามารถตอบสนองตามความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มที่

การเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านของบ้านโสกจาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภูในช่วงแรกเริ่มของที่จะมีการคัดเลือกผู้นำหมู่บ้านนั้น ประชาชนในหมู่บ้านยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมมากนัก ดังจะเห็นได้จากวิธีการคัดเลือกผู้นำหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ นายมนูญ วรรณสิทธิ์ ผู้นำหมู่บ้านคนปัจจุบัน ได้กล่าวว่าในการคัดเลือกผู้นำหมู่บ้านคนแรก เริ่มในปี พ.ศ. 2456 โดยมีนายคำ ภักดีพล (แผนพัฒนาอาสาพัฒนาป้องกันตนเองบ้าน โสกจาน พ.ศ. 2552 - 2555) เป็นผู้นำหมู่บ้านคนแรก ที่มาจากการเลือกตั้งแบบเปิดเผย โดยวิธีการ โหวตเสียงข้างมาก หรือการยกมือในการคัดเลือก ซึ่งผู้ที่ร่วมโหวตนั้นมาจากประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวในหมู่บ้าน โสกจานมาร่วมทำการโหวต ส่วนประชาชน ที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครอบครัวก็ไม่ได้มีส่วนร่วมในการโหวตเสียง และวาระของการรับหน้าที่ก็จะนับตามเกษียณอายุราชการ ถือว่าประชาชนส่วนมาก ของหมู่บ้านไม่ได้

มีส่วนร่วมทางการเมืองเลย จนมาถึงผู้นำหมู่บ้านคนที่ 9 ในปี พ.ศ. 2539 คือ นายหนูแก้ว พรหมกรุง (แผนพัฒนาอาสาพัฒนาป้องกันตนเองบ้าน โสภงาน พ.ศ. 2552-2555) ประชาชนในหมู่บ้านได้มีการประชุมและตกลงร่วมกันว่าควรที่จะมีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านของประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อที่จะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำหมู่บ้าน จึงได้เริ่มมีการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านเป็นครั้งแรก โดยใช้วิธีการลงคะแนนเสียงแบบลับแบบใช้บัตรลงคะแนนเสียงในอุหา และวาระในการรับหน้าที่กำหนดวาระ 4 ปี จนมาถึงผู้นำหมู่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายบุญญ วรรณดี และจากสถิติการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน 3 ครั้ง ย้อนหลังของหมู่บ้าน โสภงานหมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2544 จำนวนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งทั้งหมด 568 คน มีผู้ที่ออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง จำนวน 357 คน คิดเป็น 62.85 % ของผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งทั้งหมด ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2548 จำนวนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง 572 คน มีผู้ออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง จำนวน 403 คน คิดเป็น 70.45 % ของผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งทั้งหมด และครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2552 จำนวนผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด 574 คน มีผู้ออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง จำนวน 428 คน คิดเป็น 74.56 % ของผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งทั้งหมด (ที่ทำการปกครองอำเภอโนนสัง ฝ่ายบริหารงานปกครองงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. 2552 :12) จากข้อมูลดังกล่าวเห็นว่า ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน บ้าน โสภงาน ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น และได้สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนให้ความสนใจในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านซึ่งเป็นการแสดงออกของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกตัวผู้นำที่พึงประสงค์ของตน ในฐานะที่ผู้ศึกษาได้อาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าวจึงได้สังเกตเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จึงได้มีความสนใจศึกษาว่ามีปัจจัยหรือมีแรงจูงใจอะไรที่ทำให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านกันมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาว่าประชาชนของบ้าน โสภงาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านมากน้อยเพียงใด การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งประชาชนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมมากหรือไม่ ตลอดจนทั้งประชาชนในหมู่บ้าน โสภงาน ได้มีส่วนร่วมคิดหรือกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นผู้นำในหมู่บ้านอย่างไร รวมถึงการเลือกตั้งแต่ละครั้งประชาชนได้ประสบปัญหาอุปสรรคและมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการเข้าไปมี

ส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านครั้งต่อไป

คำถามการศึกษา

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน : บ้านโสกงาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกศึกษาภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับใด และจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและอาชีพ
2. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน : บ้านโสกงาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน : บ้านโสกงาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมและรายด้าน และจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพ
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน : บ้านโสกงาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านโสกงาน ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้าน โสภงาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวนทั้งหมด 574 คน (แผนพัฒนา อพป. บ้าน โสภงาน. 2552-2555) และได้ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 236 คน จากนั้นจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลาก

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านของบ้าน โสภงาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีประเด็นศึกษา 3 ประเด็นดังนี้

1. การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้ง
2. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. การกำหนดคุณสมบัติผู้นำหมู่บ้าน

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน บ้าน โสภงาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้นำหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนเลือกเข้ามาให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2510 และปฏิบัติหน้าที่ในบ้าน โสภงาน หมู่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนบ้าน โสภงาน ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและด้านการกำหนดคุณสมบัติผู้นำหมู่บ้าน

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หมายถึง ประชาชนบ้าน โสภงาน หมู่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร่วมกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย

การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การช่วยวางแผนหาเสียงเลือกตั้ง การช่วยหาเสียง สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเชิญชวนประชาชนให้มารับฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมรับฟังการปราศรัยของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การปราศรัยช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนให้ประชาชนไปลงคะแนนตามความสมัครใจ การแก้ปัญหาการหาเสียงที่ทุจริต การแนะนำขั้นตอนในการเลือกตั้ง และการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน

การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึง กระบวนการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของ ประชาชนในการใช้อำนาจอธิปไตยเพื่อเลือกผู้แทนที่มีอุดมการณ์และนโยบายสอดคล้องกับ ความต้องการของตน เพื่อบริหารประเทศ ประกอบด้วย การไปใช้สิทธิทุกครั้งในการจัด กิจกรรมเลือกตั้งในหมู่บ้าน การสนใจลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน การชักจูง ประชาชนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชน การตรวจสอบรายชื่อล่วงหน้าและติดต่อสอบถามถึงสถานที่เลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง การเข้า ร่วมในการนับคะแนนและติดตามผลการนับคะแนนหลังการเลือกตั้ง และการตัดสินใจ ลงคะแนนเสียงเลือกผู้นำ

การกำหนดคุณสมบัติของผู้นำหมู่บ้าน หมายถึง การที่ประชาชนในหมู่บ้าน โสภงาน ร่วมกันกำหนดคุณสมบัติของผู้นำหมู่บ้านที่พึงประสงค์เพื่อคัดเลือกให้เป็นผู้นำของตน ประกอบด้วย การร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำหมู่บ้าน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีมนุษยสัมพันธ์ การมีวิสัยทัศน์ การสนับสนุนในกิจกรรมของชุมชนและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำหมู่บ้าน

ประโยชน์การศึกษา

1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำ หมู่บ้าน โดยภาพรวมและรายค้ำ
2. ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน บ้าน โสภ งาน หมู่ที่ 7 ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจในบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของตนตามระบอบ ประชาธิปไตย
4. ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติผู้นำหมู่บ้านที่ประสงค์ของ ตน

5. เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศแก่การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นให้ดีขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY